

**Referat fra tredje møde i Vandløbsforums arbejdsgruppe 3 om
vurdering af virkemidler, herunder alternative virkemidler, til
forbedring af de fysiske forhold i vandløb d. 2. december 2013**

Eksterne deltagere:

Lisbeth Jess Plesner, Dansk Akvakultur
Winnie Heltborg Brøndum, Videncentret for Landbrug
Sten Wegge Lauresen, Videncentret for Landbrug
Erik Jørgensen, Landbrug & Fødevarer
Lise Johnsen, Landbrug & Fødevarer
Jan Hjeds, Bæredygtigt Landbrug
Peter Rosendal, Bæredygtigt Landbrug
Torben Heisel, Danske Vandløb
Jan Pedersen, Danmarks Naturfredningsforening
Henning Mørk Jørgensen, Danmarks Naturfredningsforening
Hans-Martin Olsen, Danmarks Sportsfiskerforbund
Kaare Manniche Ebert, Danmarks Sportsfiskerforbund
Jens Pedersen, KTC
Søren Madsen, KL
Bjarne Persson, Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi
Esben Kristensen, DCE
Peter Kaarup, Naturstyrelsen
Thorsten Møller Olesen, Naturstyrelsen
Katrine Fabricius, Naturstyrelsen
Lykke Guldbrandt, Naturstyrelsen

Dagsorden, jf. mødeindkaldelse af 28. november 2013:

1. Godkendelse af dagsorden
2. Godkendelse af referat af 2. møde i gruppen d. 25. oktober 2013
3. Oplæg ved Esben Kristensen, DCE, om vurdering af alternative virkemidlers effekt på god økologisk tilstand.
4. Drøftelse af rangering og anbefaling af egnede virkemidler
5. Evt.

~oOo~

Ad dagsordenspunkt 1)

Naturstyrelsen ved kontorchef Peter Kaarup (PK) bød velkommen.

Dagsordenen blev herefter godkendt.

Ad dagsordenspunkt 2)

Bæredygtigt Landbrug ønskede i referatet fra 2. møde i gruppen den 25/10-2013 tilføjet, at der under pkt. 3, side 3 blev justeret følgende:

”Bæredygtigt Landbrug efterspurgte virkemidlernes effekt på afvanding, og om der var garanti for, at virkemidlerne virker” rettes til

”Bæredygtigt Landbrug fremførte, at det var nødvendigt med en vurdering af virkemidlernes effekt på afvanding, og om der var garanti for, at virkemidlerne virker. Bæredygtigt Landbrug forudsatte at synergi effekterne blev beskrevet”.

Bæredygtigt Landbrug ønsker tilføjer, at ”Bæredygtigt Landbrug ikke mener at omkostningseffektiviteten kan beskrives på baggrund af de data, der indhentes hos kommunerne”.

Til side 6 ønsker Bæredygtigt Landbrug, at sætningen:

”Bæredygtigt Landbrug pointerede, at det var nødvendigt at skelne mellem typer af lavbundsarealer” justeres til:

”Bæredygtigt Landbrug pointerede, at det var nødvendigt at adskille humusholdige lavbundsarealer fra andre arealer fordi humusjord udgør en mindre del af lavbundsarealerne svarende til 70.000-100.000 ha ud af cirka 1 mio. ha lavbundsareal.”

Der var en drøftelse af referatets indhold i forhold til det deltagerne ønskes refereret for. Det blev aftalt, at der skulle anmodes om, at konkrete udsagn blev ført til referat, såfremt de ønskes gengivet ordret i referatet.

Danmarks Naturfredningsforening havde på forhånd tilsendt sekretariatet en række rettelser til referatet, som vil blive indarbejdet.

Referatet blev herefter godkendt.

Ad dagsordenspunkt 3)

Esben Kristensen påbegyndte gennemgangen af vurderingen af miljøeffekten for de virkemidler, som arbejdsgruppen efter 2. møde havde besluttet, DCE skulle arbejde videre med.

Indledningsvist blev drøftet snitfladen mellem fysiske virkemidler og forbedret spildevandsrensning. Naturstyrelsen henviste til beskrivelsen heraf i gruppens kommissorium.

Bæredygtigt Landbrug nævnte, at første generations vandplaner ikke var blevet lavet med borgerinddragelse, og at de ikke var endelige, hvorfor man ikke kunne tale om forringelser i forhold til tilstandsniveauet fastsat i disse.

Ændret grødeskæring:

DCE vurdere, at der med virkemidlet kunne opnås positive effekter for alle 3 kvalitetselementer.

Der udspandt sig en diskussion om hvor virkemidlet kunne anvendes. Det nævntes herunder at:

Bæredygtigt Landbrug mente, at anvendelse af virkemidlet forudsætter, at der først sættes ind mod udledninger m.v.

Bæredygtigt Landbrug fandt, at der var ringe effekt af virkemidlet i små og flade vandløb, herunder blev det fremhævet, at mindre vandløb med ringe vandføring havde mindre energi. Virkemidlet skulle udspecificeres således, at det blev beskrevet under hvilke fysiske forhold virkemidlet er egnet til anvendelse.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi fandt, at virkemidlet også var egnet i flade områder fx i Vestjylland, hvor der ofte fandtes meget fin fauna i de omtalte vandløb men uden forurening.

KTC oplyste at der ofte blev fundet en fin smådyrsfauna ud fra DVFI-systemet i flade og små vandløb.

Genslyngning (udenfor og indenfor korridor):

DCE vurderede, at der kunne opnås positive effekter af (begge versioner af) virkemidlet for alle tre kvalitetselementer.

Bæredygtigt Landbrug efterspurgte en specifikation af, hvordan det konkrete virkemiddel mere præcist forbedrede dårlige fysiske forhold. Nogle typer virkemidler var bedre til at forbedre nogle typer dårlige forhold.

Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi støttede dette synspunkt, idet man henviste til et skriv, man havde udfærdiget i Niras.

Danmarks Naturfredningsforening nævnte, at man hellere skulle se på virkemidlerne overordnet og så have tillid til, at kommunerne havde lokalkendskabet til at vurdere hvilket virkemiddel, der var bedst egnet i den konkrete situation.

DCE responderede, at det var et relevant spørgsmål, men at opgaven lå uden for den konkrete projektbeskrivelse og ville kræve store og tidskrævende analyser. I den forbindelse understregede Naturstyrelsen, at dagens møde skulle bruges til at give DCE input til sit produkt, som ifølge opgavekommissoriet var at vurdere de indmeldte virkemidlers miljøeffekter.

PK rundede diskussionen af med at konkludere, at det ville være en god ide, hvis beskrivelsen af virkemidlet indeholdt en anbefaling af under hvilke vandløbs-typologier, det kan anvendes fx i forhold til bredde variation, høl-/stryg- dannelse m.v..

Genslyngning i kombination med pumpelag/diger:

DCE fremlagde, at man efter sidste møde i gruppen havde revurderet effekten af virkemidlet på fisk, således at man nu gav virkemidlet et plus for dette kvalitetselement.

KL fandt, at virkemidlet var det samme som ”almindelig” genslyngning – blot inden for nogle diger. Man forstod derfor ikke, at miljøvurderingen ikke var den samme som for genslyngning.

DCE responderede, at man var usikker på hvor meget vand, der ville blive pumpet ud, hvorved der kunne komme en hydraulisk belastning. Derudover kunne der være en belastning på tværs af ådalen (manglende kontinuitet) på grund af

digerne. Hertil svarede KL, at virkemidlet kun skulle anvendes på flade arealer, og at der ikke var tale om store mængder vand, der skulle pumpes ud.

Danmarks Naturfredningsforening fandt det forstemmende, at man overvejede at benytte sig af diger og pumpeanlæg i anden generations vandplaner, og organisationen kunne således ikke bakke op om virkemidlet. Videncentret for Landbrug støttet af Bæredygtigt Landbrug fandt, at tiltaget var godt, idet det gav mulighed for at genslynge steder, hvor det ellers ville være for dyrt. Bæredygtigt Landbrug fremhævede i den forbindelse vigtigheden af borgerinddragelse i arbejdet med anden generations vandplaner.

Det blev på mødet besluttet, at virkemidlet fremover skulle benævnes ”Genslyngning i forbindelse med afværgeforanstaltninger (diger og pumpelag)”.

Udlægning af groft materiale:

DCE vurderede virkemidlet positivt på alle parametre, idet der skulle tages forbehold for sedimenttransport, som kunne overdænge eksempelvis gydegrus. Det ville blive pointeret i DCE’s notat, at vandløbets hældning kan have betydning for effekten ved udlæg af gydebanks, mens udlæg af f.eks. træ formodes at have effekt uanset vandløbets hældning.

Videncentret for Landbrug fremhævede, at man i forbindelse med smårestaurationer kunne udvide profilet for at give rum til vandet. Det blev i den forbindelse påpeget, at dette var et selvstændigt virkemiddel, hvorefter Landbrug & Fødevarer foreslog, at man i teksten henviste hertil.

Brancheorganisationen Dansk Miljøteknologi nævnte, at der nogle gange kunne være en økologisk fordel i ikke at fremme afvandingstilstanden. Bæredygtigt Landbrug nævnte, at det i så fald ville være i strid med vandløbsloven. Det blev desuden understreget, at ikke kun landbruget, men også skovene havde et stort afvandringsbehov. Danmarks Naturfredningsforening nævnte, at man ville se, at indsatsen ville gå ud over landbrugsjord, for målet om at opnå god økologisk tilstand var ikke nået. Folketinget kunne således på baggrund af brede samfundshensyn beslutte at gøre arealer mere våde, hvortil Bæredygtigt Landbrug spurgte, om det skulle forstås som ekspropriation, hvilket Danmarks Naturfredningsforening bekræftede.

KTC spurgte om koblingen til eventuelle ændringer i Vandløbsloven, herunder i forbindelse med arbejdet i gr. 5. Naturstyrelsen forsikrede om, at der man fra styrelsens side sikrede sammenhæng mellem gruppernes arbejde.

Hævning af vandløbsbund:

DCE vurderede, at virkemidlet var positivt på alle kvalitetselementer.

KL ønskede en nærmere definition af virkemidlet.

Videncentret for Landbrug spurgte, om vurderingen på planter kun gjaldt vandplanter, hvilket ikke var tilfældet, da også de amfibiske arter indgår.

Bæredygtigt Landbrug spurgte til, hvorfor virkemidlet hjalp i forhold til smådyr og fisk. DCE henviste i den forbindelse til det papir, som forskningsinstitutionen arbejdede på, og som snarest ville blive udsendt. DCE ville i papiret desuden indskrive, at bunden ikke skulle hæves for meget.

Åbning af rørlagte vandløb:

DCE vurderede, at virkemidlet havde positive miljøeffekter.

Bæredygtigt Landbrug spurgte til, at det vel var en forudsætning for vurderingen af virkemidlet, at vandløbsbunden blev hævet. Man fandt på den baggrund, at virkemidlet faktisk bestod af flere forskellige dele, hvilket var forvirrende. På forslag fra KTC blev på den baggrund besluttet, at virkemidlet fremadrettet skulle opdeles i tre virkemidler: 1) Åbning af rørlagt vandløb, 2) åbning af rørlagt vandløb med hævning af bund og smårestaureringer samt 3) åbning af rørlagt vandløb med efterfølgende genslyngning.

Fjernelse af spærringer:

DCE forklarede, at virkemidlet især var godt for fisk samt for visse smådyr. Planteeffekten var nærmere neutral.

Bæredygtigt Landbrug nævnte, at brugte man oftere virkemidlet opstrøms, ville man få mere ud af det.

Danske Vandløb stillede spørgsmål ved, at virkemidlet ikke blev bedømt mere positivt på smådyrsindekset. Ligeledes pointerede Danmarks Sportsfiskerforbund, at forsvinder en opstuvningszone forbedrer det vilkårene for smådyrene. DCE ville på den baggrund overveje, at opkvalificere miljøvurderingen for så vidt angik smådyr.

KTC spurgte ind til definitionen af en spærring, hvortil Bæredygtigt Landbrug supplerede, at hele bymæssige bebyggelser kunne ses som spærringer. Naturstyrelsen pointerede i den forbindelse, at rørlagte vandløb generelt ofte blev karakteriseret som stærkt modificerede.

Kunstige ådale:

DCE vurderede, at virkemidlet var positivt på alle parametre.

Bæredygtigt Landbrug stillede spørgsmål ved, om genslyngning var nødvendig. Eksempelvis fik ændret vedligeholdelse også en fuld positiv vurdering uden. I hvert fald planter burde vurderes mere positivt. Derudover spurgtes til, hvorfor overrisling af drænvand blev vurderet så slemt i forbindelse med brug af virkemidlet.

DCE svarede, at drænvand kunne være problematisk, da det var meget næringsrigt, hvilket Danmarks Naturfredningsforening istemte. I forhold til genslyngning var det sådan, virkemidlet var defineret. I den forbindelse understregede Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi, at virkemidlet ikke gav mening uden genslyngning.

Det blev desuden besluttet, at titlen på virkemidlet skulle ændres til "miniådale". DCE skulle desuden reflektere over virkemidlet både med og uden genslyngning.

I forbindelse med drøftelser af kunstige ådale blev virkemidlet "dobbeltprofiler" drøftet. Der var fra DCE's side usikkerhed om, hvad virkemidlet bestod af. Det blev besluttet, at Bæredygtigt Landbrug skulle levere en beskrivelse af virkemidlet.

Træplantning:

DCE vurderede, at beplantning af træer havde positive effekter for smådyr og fisk, mens effekten på planter var mere usikker. Hvis man planter træer for tæt, ville

dette således skygge for beplantningen i vandløbet. DCE ville dog overveje vurderingen igen for så vidt angik planter.

Danmarks Sportsfiskerforbund spurgte, om man fra DCE's side konkretiserede hvilke træer, der burde plantes, hvilket ikke var tilfældet.

Bæredygtigt Landbrug fremhævede, at man skulle iagttage risikoen for brinknedfald ved beplantning af træer i nærheden af vandløbet. DCE kunne hertil oplyse, at man havde undersøgt brinkerrosion, og beplantning af træer var det virkemiddel, der skabte mindst erosion. Man var dog enig i, at træplantning ikke skulle gennemføres på stejle brinker.

KL mente, at der i teksten burde stå, at veddet bør røre vandløbet.

Bæredygtigt Landbrug fandt, at beplantningen ikke behøvede bestå af hjemmehørende arter.

Strømrendetilpasning:

DCE vurderede ikke, at det generelt ville være positivt at grave et vandløb bredere. Dog kunne der muligvis for fisk være positive gevinster, da der blev skabt nogle nye habitater.

Landbrug & Fødevarer støttet af Bæredygtigt Landbrug og Danske Vandløb pointerede, at idéen med virkemidlet var, at man skabte plads til naturen. Man forstod derfor ikke vurderingen. DCE oplyste, at vurderingen baserede sig på en forudsætning om, at når vandløbet blev bredere, blev vandhastigheden nedsat. Dette var ikke godt for vandløbets miljøtilstand, særligt smådyrene, hvilket Brancheforeningen Dansk Miljøteknologi og Danmarks Naturfredningsforening støttede. Hertil forklarede Landbrug & Fødevarer og Bæredygtigt Landbrug, at man i forbindelse med uddybningen lavede smårestaureringer, fx ved at putte sten og grus i vandet. På den måde forblev vandhastigheden den samme.

KL understregede, at det var bedst for et vandløb at være smalt. Jo bredere, jo lettere sandede det til, hvilket var en tendens, man allerede så. KTC kunne ikke se meningen med virkemidlet.

Danmarks Naturfredningsforening efterlyste generelt en bedre forklaring af de enkelte virkemidler.

Uddybning samt profilbearbejdning med efterfølgende restaureringsindsats:

DCE forklarede, at det grundlæggende var vigtigt at have en god forbindelse mellem land og vand, hvorfor uddybning af vandløb var et problem. Man vurderede derfor ikke, at virkemidlet havde positive effekter på smådyr, men mulige positive effekter på planter og fisk. Desuden var det også et problem, at faldet ville forsvinde.

Bæredygtigt Landbrug anfægtede dette, da man blot flyttede de værdifulde steder mere opstrøms, fordi faldet blot kom et andet sted. Derfor var minusserne unuancerede. Man pointerede desuden, at som del af virkemidlet puttede man ting i vandet igen.

Danmarks Naturfredningsforening mente, der var alt for mange forudsætninger indeholdt i virkemidlet.

KL fandt, at det ville være svært at finde steder i Danmark, hvor virkemidlet kunne benyttes. KTC pointerede, at hvis man uddybede i falde områder, skulle vandet nærmest løbe opad for at nå ud i havet.

Landbrug & Fødevarer mente, at dette var et virkemiddel, der både kunne hjælpe miljøet og afvandingsinteresser.

Det blev besluttet, at virkemidlet skulle ændre titel til "Udskiftning af bundmateriale".

Ad dagsordenspunkt 4)

Der blev ikke tid til at gennemføre punktet, der skubbes til næste møde i gruppen.

Ad dagsordenspunkt 5)

PK oplyste, at Naturstyrelsen senest onsdag d. 4. december ville cirkulere DCE's oplæg. I den forbindelse ville også blive cirkuleret økonomital, som også skulle gennemgås ved næste møde af DCE. I den forbindelse udbad Bæredygtigt Landbrug sig talmaterialet for DCE's udregninger. Det blev i den forbindelse pointeret, at tallene var hentet fra de spørgeskemaer, som var blevet udarbejdet i regi af arbejdsgruppen og udsendt til kommunerne til besvarelse i efteråret. Danmarks Naturfredningsforening påpegede, at det ville være relevant at få oplyst, hvad der var afgørende for, at et virkemiddel lagde sig i den høje/lave ende af spektret for udgifter. DCE ville gerne undersøge dette, men det kunne ikke blive til udsendelse d. 4. december.

Naturstyrelsen ville desuden levere disposition og opbygning for det skriv, som skulle være gruppens leverance og lægges ved DCE's rapport. Gruppen ville ikke komme til at skrive i DCE's dokument, som forskningsinstitutionen alene havde ansvaret for.